

حریت فکریه

ممالک عثمانیه ایچون سنه لکی ۴۰ آلتی آیللی ۲۰ غروشد
ممالک اجنبیه ۱۲ ۷ فراقد

آیونه شرائطی:

عمل اداره سی: باب عالی جاده سنده
یکی عثمانلی مطبعه و کتبخانه سی

سلیمان پاشا مرحوم

ماصال

یونس خوجہ نك قاوغا لرندن

بو بؤك حركت ارض سنه سنه كى اغستوس آينك
 صوكارنده ايدى . يوكسك بير طبقه ميسوب اولدينى
 حال و قياقتدن بللى اولان بير خاتم ، ياشنده ، بير بېك كېي
 پك دلر يا بير صورتده كيديريلش تقرېبا اون ياشلارنده كى
 قيزيله خدمتچيسى اولدوغى حالده كايلاردن بعض مبايلمده
 بولونيورلردى . خاتمك ارقاسنده اك اىنى قماشيدن ياپىش
 پك آلامود بير چارشاف واردى . ژاپونز بولوزينك آچق
 يراقدينى قوللارنى پارمقلى واپيكدن معمول سياه بير
 الديون تورتورلدى . اياق قابى ، شمشيه ، صنعتكارانه
 ياپىلمش بير چيچك دمى كېي مطرا و معطر باشى اوزرينه
 آيلمىش يچھسك وضعتى جدا پك كيارانه ايدى .

مستنا بير اطافته مالك اولان بو كوزل قادينك قارشو-
 سنده انسان حيرت و احترامدن باشقا بير حس طاشيه مازدى .
 بو قاديى تحقير ايتك ، ايچتمك جنسايتارك اك بو بؤكى
 اولوردى .

او ، آلاچقى آلدقدن صوكره ، قيزى قولينه
 طاياندينى و خدمتچى قيز پاكتلرى حامللا ارقادن بورودىكى
 حالده مغازهدن چيقورلردى . مغازه صاحب و مستخدمينى
 بو قديم واصيل مشربلرنى اك بو بؤك احتراملرله تشيع
 ايدركن - بيانيه من ناسل بير ساقاله - يونس خوجهده
 تمام قابو خذاسنه ككشدى . شو حالده خانم قارشو قارشوبه
 كاديلر . اكر خاتم مفاذنهك قابو آره لغندن استفاده
 ايدوبده بيراز يا كلاماسه ايدى بير مصادمه محقق ايدى .
 خاتمك بخار معطرى يونس خوجهنى احاطه ايتديكى زمان ،
 يونس خوجهنك رايجهسى ده خاتمك اشمه ترازىنى موجب
 اولمشدى . ايكي بابانچى بير بيرينه عنى نظرله باقديلر . خاتم
 خوجهنك قياقتدن توحش ايتديكى قادار ، يونس خوجهده
 خاتمك شوپك كاوورجه بولدينى قياقتدن طولانى حدنلندى .
 ذانا صباحدن بهرى طولغوندى . مدرسه ده ، بوتون بير
 استراحت مدتى ، قاديئرك چارشاف و يچھلرينك صوك

ايدى . اولنره قارشى بيراخانه صاحبكده ، اللرىنى
 كوكسهنه چاپراست طوته رق تېيم ايديشى بر فردك او
 اوحسى اظهار ايدمه يچكىنى كوسته ريوردى . البته كه
 بوتېيم ، مدلول حقيقيته مصروف دكيدى ، استهزا آمين
 بر زهر خند ايدى ؛ لكن او وضعك ابرازى ترتيب
 ايدى يوردى .

بناء عليه ، ايكي قوم متعادينك افراد نجه سيله يكدىكره
 قارشى كوسته ريلن محبت ، اكر بونلر وطنلرينه ،
 ملتلرينه مربوط ايسلر ، مطلقا چلى در ، غير حقيقيدر .
 آرتيق كليترى اوزره يكدىكره ، حتى جعلى اوله رقدده ،
 محبت اظهارينه قولايلاق بولنماز .

غايت طبيعى و فطرى اولان بو حالك ازاله سنه دورك
 موداسى بولنان « مدنيت » كات مذهبى مى ممكن ديكى ،
 موفق اوله ماز ؛ محائف توارىخى ده آچوب تعميق ايدرسك
 بونى بوله بولورز : افلايك ، طبيايك ، السسهنك .
 اديانك اختلافاتى ، بين البشر احتساسات و تمايلاتكده
 اختلافه سبب اولمشدر . بو جهته ساقفه طبيعتله موجود
 برشئى ، تعليمك ، تعلمك محوايده ميه چكى كندىلكنندن
 نعين ايدر .

بوراده شوراسنى تكرار ايله ايكي نظريه نك باشقه
 باشقه نقطه دن بورودلش اولدينى سويله يم كه :

عبدا وجودت بلك « محبت » نظريه سى ، ايكي دشمنك ،
 وقت مرهونه صافلايدى كين وعداوتى ، فرصتسزاق
 حسبيله عدم اظهارندن عبارتدر ؛ يوقسه حقيقى محبتك ،
 بو قدر اختلاف عوائد و منافع قارشيسنده عديم الامكان
 بولنديقى ، كنديلرى ده مع انصاف قبول و تصديق ايدرلر
 اميدنده و خصوصتكم ، صره سى كه ديكه عدم اظهارنده
 ايسه ، جلال نورى بك دم متقى الرأى بولونورلر اعتقادنده يم .

ع . سنى

یونس خوجہ بی برندہ میخلاماہ کفایت ابتدی . فی الحقیقہ بر قادیانک نظر ندرہ نہ بو یوک قوت وارد . خاتم جواب ویردی .

— الحمد لله مسلمانم ، الہی دہ پیغمبریدہ سندن ای طایریم . ہم ایمانم سنکی کی قلیدی و چور و کدکدر . نہ دیمک ایستورسک خوجہ ؟

— نہ دیمک ایستہ یجکم قادین ؟ ندر بو قیافت ندر بو بوسکولی شیر ، ندر بو چوجنک باشندہ کی شابقا ؟

— بو قیافت ہم بکندیکم بیر قیافتدر . بوبلہ نمز و سوسی اولامیدہ سنک کی بریشان . کیری می اولام . شو کیری قیافتہ باقدہ اوان . پیغمبر عز نطافت ایماندنر ، و سومکہ مأمور اولدیقم اوچ شیدن بریسی دہ طیباند ، دہ بو یورمادی ؟ مسلمانلک قیافت مخصوصہ سیمی وار ؟ بو سنک آرقا کدیکی قیافت پیغمبر عزک قیافتی می در ؟

یونس خوجہ دیگر بر چوق امثالی کی ہنوز بو حدیث شریفی بیلمدیکی ایچین قادیانک یوزینہ حیرتہ باقیوردی . ذاتاً طیبانک معناسی ہنوز اوکرہ نہ مہمشدی . حتی طوعی بچہ تلفظ بیلہ ایدہ میوردی .

— قادین نہ سولیورسک ؟ دایات دیدیک نہ در ؟ بن سکا قیافتکی سورمیورم . دایات سورمیورم .

— ہم طیبانک نہ اولدوغی بیلیمہجک قادر قارا جاہلسک ، ہم دہ خلقلک بییدیکنہ ، کیدیکنہ قاریشیرسک بن حلالدن ایستہ دیکمی بیر ایستہ دیکمی کینیم . اونلرک پارہ سی ، سنک بوغازک کی بیت المالدن جیق میور . باری بیت المالدن قائدہ کوردیکک قادر مسلمانلرک قائدہ سنہ جالیشسہک .. فقط سندنہ او قاقا وارمی ؟ بو کیدیکمز لباسک پارہ سی ، زوج ، قافاسی پاتلا تہرق قازایور و پزہ کیغیوروز . بوندن سزہ نہ اولیور ؟ نہ دن قاریشیرسکیز ؟

— ہن شریعت محافظی بز . ہن قاریشہایلمدہ باباسلری قاریشونلر ؟

زمانلردہ آلمش اولدینی مسلمانلقدن خارج قیافتدن ، شکایات و مباحثاتہ حصر ایدیشدی . یونس خوجہ یونلری دین اسلام ایلہ بیر تورلو تألیف ایدہ میوردی . ناقونہ دن بہری ، او ، یونک ذہنہ بر طوتمشدی . خوجہ سی طوقاق حافظ اوکا سولیشدی کہ قیامت علامتلرندن بریسی دہ قادیانلرک غایت سوسلی و آجیق یوزلی کز مہلریدر . ذاتاً او بو یوک حرکت ارضک ، ہب قادیانلرک بو یولہ کی آزعینلغندن ایلہری کدیکنی فاتح و سلایمہ دہ کی علمای کرام ہب پر آغز دن سولیورلمیدی ؟ ہلہ شیخ الاسلام افندی حضرتلرینک تمیم ابتدکی و صبتنامہ پیغمبریدہ بوتون بو اولاجا قلمغماہلہ یازیل دگی ایدی ؟ آرقا بوتون بو فلاکتلرک ، ہب قادیانلرک آجیق صاجیق کز مہلرندن ناشی من طرف اللہ کوندردیکنہ داہا باشقا بو یوک دلیل ایستری ؟ خلق فقراہ ، درویشلرہ ، مدرسلرہ باقیور ، بوتون پارہ لری سوسہ ، زینتہ ویریورلردی .

بنائہ علیہ یونس خوجہ اوزاقدن کوربدہ حد تلندیکی بو آجیق یوزلی و یک سوسلی خاغلردن بیرنی بوبلہ پیردنیورہ قارشوسندہ کورونجہ ، ذاتاً کندی الہک بر یوزوندہ کی وکیلرندن بری عد ایستدیکی ایچین اولانجہ شدیلہ خانمہ باغیردی :

— قادین ! قادین ! دیدی . الہدن قورقساز ، پیغمبردن اوتانمازمیسک ؟ نہ در بو سنک قیافتک ؟ کاوورمیسک ، مسلمانمیسک ؟ سنک بو مردار چارشافی پارا مالایلمدہ نہ یایلم ؟ ..

بیر بابا نیحتک ، بقتہ و غایت قابا برطرز دہ واقع اولان شسو تحووزندن یک زیادہ قورقش اولان خانمک یوزی بدایہ صارامش و قولندہ بولان قیزی کندیسنہ صاریلہرق انہجکم ، انہجکم ! دہ باغرمشدی .

معافیہ ، قادین اولقلہ برابر یک ای بیر تحصیل کوردیکی ایچین خوجہ نک مقصدینہ انتقال ایتدی . و مقابلہ ایچین حاضر لاندی . توجہ ایتدیکی بر نظر ،

چارشانی پیرتمالی . بیچنک باشندی دہ شابقاسیلہ برابر
قویاروب آتمالی . نہ در بورذات ؟ آمالہم ! نہ کونلرہ
قالدیق ! حضرت قاطمہ انامزلہ خدیجہ انامز مادی
بہ زدن پیر کوملک کیرلردی . ایقلرینہ کیہجک پیر
طونلری ییلہ یوقدی . او کوملکی بیقادقلری زمان قورونجیہ
قادر چیر جیبالق اوطورورلردی . باق بونلر شیمیدی
نہلر کینیورلر . توکل بلا اوسقہ بلا کلیور . ائی کی باشمزہ
طاش یاغیور . آم سن خوجہ میسک . ملک میسک ؟ نور
اول اولاد . اللہ سیزی ارامزدن اکسبک ایتسون .
سزک کی دین اولولری واردہ یاشاپور . یوقسہ برک
دینہ کچدیکمز کوندلر .

شیمیدی ہر کس قوجہ قاری بی دیکلمکک طالمشدی .
بوفرستدن استفادہ ایدن خاتم مغازہ مستخدمینک
یاردملریلہ خلق ارہ سندن کچدی ویر اراہایہ ینوبدہ
خانہ سنہ طوغری یولاندینی زمان ایچندن شو سوزلری
سولبدی :

— اللہم ، دیدی ، سن بو زواللی ملتی ارشاد ایت .
سنگ اک صریح امرلری اونومش اولان بوجاہل اقدیلرک
فانمونہ لرندن بوخلق قورنار . اونلرک کوزلری آج کہ
پیرازدہ اطرافلری کورسونلر واکر سونلر کہ اللہ قوللق
ایتمک باشقہ در . چالیشابوب سفیل اولمق ینہ باشقادر .
یاری سن بوخولقائہ ییلدر کہ نغیلر ، مغولبتلر ، زلزله لر
ہب کندی تبدیلیکمز دن کندی تدبیر سزلیکمز دندر .

خاتم اراہہ سیلہ کوپری یہ طوغری کیدرکن بونس
خوجہ دہ اطرافقہ طوبلاشمش اولانلرہ دیوردی .

— ای مسلمانلر ، بورذاتی ، بوکاورلانی کور و
رمسکمز ؟ بو آجیق بوزلر ، بوسوسلی چارشافلر ، بو
یوکسک اوکچلی بوطنلر بوالدبونلر واریکن واللہ وباللہ
پیر بلادن قوروسلایز . بوکون زلزله اولور ، یارین
یانغین اولور ، اوپیرکون موسقوف ایستانبول بوغازینہ
کیلیرنی کتیریر . اللہ شوکتلو کراملو پادشاہ اقدیمز
حضرتلرینہ توکتمز عمرلر ویرسین . (اہالی ہپ آغیزدن

— پاپاسلر قادر معلوماتلی اولسہ یدیکز ذاتاً بوکی
شیلرہ قاریشمی وظیفہ کزدن خارج ییلیدیکز . دیلمک کہ
سنگ کیی علما اقدیلر شریعت محافظی درلر . فقط اونلر
بو وظیفہ نی اولہ سواقق اورتاسندہ راست کلدیکلری
قادینہ تعرض و تحاوز ایتک ، اونلرک ییدیکلرینہ ،
کیدیکلرینہ قاریشہ ق ویا حیر و تحقیر ایلہ منع ایتک
صورتیلہ می ایقاہہ صلاحیتدار درلر . سزک وظیفہ کز . اگر
بو وظیفہ نی ایفا ایدہجک ہر حالہ ایسہ کز — کرسی
اوزرندن خلقہ وعظ ونصیحت ایتک واللہ امرلری ،
نہیلری اورادن سولیکدر . بانا یادیفکمز کیی قابا پیر
معاملہ یایمق ایچین قرآنک ہانکی آتی سزہ امر ایدیورہ
پیغمبریمز قادیسلرہ بولدی معاملہ ایدردی . وقادینلرہ
نزاکتلہ معاملہ ایدیکمز دیہ امر ایدیمی ؟ سزک وظیفہ کز
وعظ ونصیحت ایکن سیز بولیسک وظیفہ سی کوریورسکمز .
تأسف ایدہر کہ شو بولیس اقدی دہ بونامساعدہ ایدیور .
و شو باشمزہ طوبلانان خاق دہ پیر قادیکن پیر جاہل
طرفدن تحقیر ایدلہ یکنی کوریورہدہ هیچ آتشنمبور ..
پیر انسان بیغنی ، بونس خوجہ ایلہ خاتمک اطرافقہ
طوبلاشمش ، پیر دائرہ تشکیل ایتشدی . مغازہ مستخدمینی
خلقی اورادن دفع ایتک ایچین نافلہ چالیشیورلردی .
ہر کس پیر نی سولبور وھیچ کیسہ دیکلہ میوردی .
اوزون بوبلی قرانتہ پیر ضبطیہ ہرکسک اوزرندن باقیور ،
بدلا بدلا کولیوردی . آراہہ سیلہ قالا باغک یانہ قادر
کلش اولان پیر آراہہ جی اوطوردینی یردہ قامچیسینی
اویناہرق دیوردی :

— ٹوٹ ، ٹوٹ . خوجہ نک دیدیکی طوغریدر .
بونہ ززالتہ ! فرانکستانی بوراسی ؟ قانٹاغ چارشافی
بارچالاملی دہ قوجاسی اولاجق ... حریفہ اولہ کوندملی ؟
پیر کورد حملال — بونی یاپاجق ایچکزدہ قبادانی
وارمی کہ ؟

ارہہ کیرمش اولان پیر قوجہ قاری دہ :
— پیرتمالی ، پیرتمالی . بونی باناسیجہ ناموسسزک

غفلتدن ایفاظ ایله . آمین ! وصیتنامہ شریف دہ بونلر
هپ یازیلی . الاهدن قورقونی قالدیردیکنز . یوزیمه نه
حیوان کی باقیورسکنز ، [ه] ایسانیمورمیسکنز ؛ جهنم سزه
آزدر آز . اسفل سافلیته غیا قبوسنه ..

قالا بالک بیر نقطه ده دوانی خوش کورمه بن بولیس
افتدی ، بوقادار وعظک کافی اولدیغنی یونس خوجهیه
اکلاتدی . وقولندن طوتارق یونس خوجهی خلق
آرسندن چکوب خارجه جبقاردی . یونس خوجه بولیس
عدم تنزله باقدی وایچندن کافرلر ! دیزلر ! دیه-ویلنه
سویلنه کیتدی ..

[*] بوله خطاب ایتک اولدندر .

قبلیج زاده

حق

آمین ! دیر) شو وزیر لرینه ، پاشا لرینه امر ورسه ده
پیراز بونلری منع ایتدیرسه نه اولور ؟ کندیسندن الله ده
راضی اوله حق بیغمبرده . شیخ الاسلام افندیخ داها بو
صبح مدرسه لره بیر وصیتنامه کوندردی . ایکی کون
اولیسی مرقد رسول الله دن ظهور ایتیش . شیخ الحرم
حضر تلمیذه آچقمنزین طوغریجه مابین هایونه کوندرمش .
کایتک ترکاهداری طایانامدی :

— امان خوجه شو کونلری پیراز اوزات ! دیه
باغیردی . یونس خوجه الديرمادی . سوزنده دوام
ایتدی .

— اوراندنه با اراده نیه مقام مشیخته کلش .
اکلا دیکز می ؟ ای اهای والله ربکمز ، طور اگنز جهنمدر .
جنت یوزی کوره منسکمز . همان جناب حق جمله بی خواب

جلال نوری بکک عزیمتی

جلال نوری بک لاجل السیاحه آمریقایه کیشمک اوزره کچن جمه کونی استانبولدن مفارقت ایشددر .

محرم محترمک بکی دنیا سیاحتی ایکی آی قادار امتداد ایده جیک و بومدت نظر قنده « حریت فکریه » قارملرینه هر
هفته مشاهداتی مصور مقالات ارسالنه بعناية الکريم غیرت ایلیه جکدر .

قارئین عثمانیه و شمال خاطر لری و « قطب مصاحبری » کی ایکی کوزل سیاحتنامه هدیه ایدن جلال نوری بک
انشاء الرحمن عودتده بزه برجیدیده متعلق برجیلده کتیره جکدر .

مدیر امور : هیدر کال

مدیر مسؤول : اسماعیل

(احسان و شکرانی) مطبعه سنده طبع اولمشدر